

prof. Ing. Jiřina Jílková, CSc.
IEEP a katedra životního prostředí Vysoké školy ekonomické v Praze
Tel. +429 222 230 259, e-mail jilkova@ieep.cz

OPONENTNÍ POSUDEK na disertační práci

Autor: Mgr. et Mgr. Vojtěch Máca

Název práce:
**PRÁVNÍ ÚPRAVA EKONOMICKÝCH NÁSTROJŮ OCHRANY ŽIVOTNÍHO
PROSTŘEDÍ V ČR**

Oponentní posudek předkládám na základě žádosti děkana Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze prof. JUDr. Aleše Gerlocha, CSc.

Předložená práce v rozsahu 206 stran je členěna do 7 kapitol.
Terminologie a dikce posudku odpovídá ekonomickému pojetí, může se tedy mnohdy odlišovat od obvyklé právní terminologie.

AKTUÁLNOST ZVOLENÉHO TÉMATU

V české literatuře se problematikou ekonomických nástrojů v ochraně životního prostředí zabývají především ekonomové. Lze tak souhlasit se hodnocením disertanda v úvodu práce. Důležitost ekonomických nástrojů je akcentována již delší dobu, o reálné účinnosti a efektivnosti lze diskutovat, přinejmenším u nástrojů příjmového typu. Aktuálnost zvoleného tématu mohou ilustrovat dvě skutečnosti:

- v oblasti ochrany ovzduší je jedinou oblastí legislativy, kde Česká republika neplní důsledně legislativní požadavky EU (překračování emisních limitů). Všechny zdroje však plní emisní limity, tj. nástroje administrativního typu jsou ve specifických situacích neúčinné a je nutno využít nástroje jiného typu,
- uplatnění ekonomických nástrojů však potenciálně představuje určité prvky konfliktu s existujícím nastavením právního systému (slučitelnost nástrojů nového typu s právním řádem, potenciální konflikt z hlediska volného pohybu zboží a služeb) indikátorem problémů jsou případy Evropského soudního dvora.

Autor působí na pracovišti, které se dlouhodobě zabývá problematikou životního prostředí. Pracuje na projektech, kde je začleněn do ekonomického týmu. Toto zázemí vytváří předpoklady pro reflektování ekonomických i právních souvislostí problematiky.

SPLNĚNÍ CÍLŮ DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor definuje cíl práce na str. 5: „Tato práce se pokouší o uchopení právní problematiky ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ... přesahu práva životního prostředí. Jejím cílem je představit v nezbytné šíři ekonomická východiska a jejich transponování do jednotlivých nástrojů, strukturovat a systematizovat široké spektrum těchto nástrojů a následně analyzovat jejich uplatnění v českém ... právním řádu.“

Definovaný cíl disertace je obsáhlý, ale strukturovaný do dílčích cílů. Autor akcentuje propojení ekonomického a právního pohledu.

Proto mohu konstatovat, že předložená práce a její výsledky odpovídají v celkovém rámci cílům práce.

ZVOLENÉ METODY ZPRACOVÁNÍ

Struktura práce je logická a vyvážená. Uplatněné metody vědecké práce odpovídají zaměření práce a přístupu na pomezí právní problematiky a ekonomie práva. Autor se orientuje na literaturu české a anglosaské jazykové oblasti. Lze jen vyslovit politování, že téměř pominul velmi bohatou literaturu německé jazykové oblasti.

VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE A NOVÉ POZNATKY

Kap. II a III je věnována obecným aspektům nástrojů ochrany životního prostředí. Disertand se zabývá podstatnými tématy diskuse jak v ekonomické literatuře (distributivní dopady, dopady na konkurenceschopnost), tak v právní literatuře (problém proporcionality). Zásadní odlišnost a výhodnost ekonomických nástrojů není zcela jednoznačně artikulována. V německé literatuře je to teze, že působí jako filtr a stimulují k akci subjekty – znečišťovatele, kteří redukci emisí realizují levněji. Podmínkou je tedy možnost rozhodování alespoň mezi dvěma variantami chování.

Souhlasím s názorem autora, že definice ekonomických nástrojů je velmi obtížná. Pokud reflektují ekonomickou literaturu, lze konstatovat, že v podstatě není schopna ekonomické nástroje jednoznačně definovat. Lze se přiklonit k termínu tržní či tržně orientované nástroje (zachovávající prostor pro určitou variantnost rozhodování). Kritérium minimalizace ingerencí státu je příliš vágní.

V práci jsou spíše naznačeny velmi zajímavé souvislosti, které si zaslouží další pozornost výzkumné komunity a lze si jen přát, aby se jim autor dál v budoucnu věnoval.

Jako příklad specifických otázek lze uvést:

- ekonomické nástroje budou pravděpodobně designovány k řešení velmi specifických a regionálně diferencovaných problémů (neplnění imisních limitů v regionech). Je tak porušen princip rovnosti?

- Současné IPPC umožňuje určitou flexibilitu v plnění emisních stropů (společný strop více zdrojů v rámci jedné firmy). Hlavní tlak vyplývá z emisních limitů. Jejich flexibilizace (tedy možnost offsetů či kompenzací) v rámci „bubliny“ regionu nebo firmy přinesla významné ekonomické úspory. Jaký je současný právní názor v české a v zahraniční literatuře?

Kap. IV se zaměřuje na ekonomické nástroje. Jsou uvedeny a popsány hlavní nástroje. Ucelená systematika by snad měla zahrnovat i nástroje spojené s odpovědností za škody a soukromoprávní kompenzace, ale tato záležitost si zaslouží diskusi v rámci jiné publikace.

V kap. V jsou systematicky popsány podstatné ekonomické nástroje. Oceňuji také popis historické geneze u jednotlivých nástrojů. Autor správně odlišuje veřejnoprávní nástroje (poplatky a místní poplatky) a systémy úhrad. U veřejnoprávních nástrojů ekonomická literatura navíc směšuje poplatky typu daně (Abgabe) a poplatky typu uživatelské poplatky za protislužbu veřejnoprávních institucí (Gebühr) Může autor vysvětlit svůj právní názor?

Za velmi přínosnou považuji kap. VI., kde autor diskutuje některé průřezové problémy. Autor postihuje velmi dobře hlavní problémy a souvislosti a dokáže reflektovat hlavní témata politické reality z pohledu právního s přesahem ekonomickým. Každé z diskutovaných témat by si zasloužilo zvláštní vědeckou stať.

Připomínka ke str. 177: nepřekračují se emisní stropy, ale imisní limity.

Doporučuji, aby se disertand v průběhu obhajoby zaměřil na možnosti odklonu od emisního principu k imisnímu principu regulace. Je v našem právním řádu tento princip reálný? Neposkytuje příliš velký diskreční prostor státní byrokracii?

Připomínky a dotazy

Výše uvedené připomínky a dotazy se týkají dílčích záležitostí a nezpochybňují celkově velmi dobrou úroveň předložené práce. Mají sloužit jako podnět pro diskusi v průběhu obhajoby.

Formální zpracování

Práce má přehlednou a logickou strukturu, výklad a argumentace jsou systematicky vedeny. Pozitivně hodnotím úspornost a preciznost výkladu i stylistickou čistotu.

CELKOVÉ HODNOCENÍ PRÁCE

Autor si stanovil ambiciózní cíl, kterého se výborně zhostil. Ve své práci demonstroval propojení právního a ekonomického pohledu. Prokázal opravdu detailní znalost problematiky i schopnost aplikace teoretických poznatků při formulaci doporučení pro oblast politiky.

Předloženou disertační práci Mgr. Vojtěcha Mácy doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 24. listopadu 2008

